

Albel Andor⁸⁰: „Alföld Spa” – Egészségturisztikai klaszterek együttműködése a földrajzi Nagyalföldön (Vajdaság és Erdély)

Absztrakt: Az Alföld termálfürdőinek a sajátos adottságainak rendszerbe foglalásával egy „Alföld Spa” koncepciót igyekszünk kimunkálni. A „Spa” jelzővel világszerte nem csak bizonyos egészségturisztikai szolgáltatási csomagokat jelölnek meg, hanem földrajzi fogalmakkal is párosítva egy adott térség, a táj adottságain építkező spa -kat például –hegyvidéki (többnyire klimatikus), tengeri – óceán spa (thalasso -terápiás szolgáltatások) alkotnak. Az alföldi egészségturizmus közös jegyeit viselő „Alföld Spa” márka amely a földrajzi Nagyalföld fürdőinek piaci pozícióit egyaránt segíti. Példát kínálunk a Kárpát medencei turisztikai klaszterek létrehozásához és az együttműködéshez. Egy jól működő klaszter nem uniformizál, hanem ösztönöz az egyedi értékek kibontására, turisztikai attrakcióvá formálására.

Összefogás a Nagyalföld fürdőinek fejlesztéséért, a piacok megszerzéséért

Amikor megalakultunk egy fürdőfejlesztő Egyesületként jöttünk létre 1998-ban az első Széchenyi Terv kezdetén. Az országosan előirányzott közel 100 Mrd forintos forrásból, ahol volt arra szándék és adottság, a a zömmel városi köztisztasági fürdőkből turisztikai attrakciót tudtak létrehozni (ezidőtájt 10-15 olyan termálfürdő volt Magyarországon, amely jelentősebb turisztikai igényt volt képes kielégíteni). Ekkor készítettük el és adtuk ki könyv formájában a Gyógyító vizek a Dél-Alföldön címmel Unk Jánosnéval közös tanulmányunkat (- ez volt az „Alföld Turizmusáért” könyvsorozat 2. könyve), mely jó alapot szolgáltatott az elkövetkező 10-15 év pályázatok szakmai megalapozásához. Az említett első fejlesztési szakasz alig volt felülről irányított (-egyesek szerint átgondolatlan volt), de a 2. ütemben már határozottabban kellett volna differenciálni, kiválasztani, mely fürdőket érdemes karakteresen fejleszteni gyógyászati irányba, melyeket a pihenés, sportolást és szórakozást kínáló élményfürdővé (stranddá), uszodává. Sajnos, nagyrészt hiába készültek szakmai alapon jó fejlesztési koncepciók, többnyire nem ezek a tanulmányok döntötték el a fejlesztések irányát. Elkészültek ugyan országosan (Egészségturizmus Fejlesztési Stratégia) és a régiókban is az egészségturizmus fejlesztési elképzelések, és ekkor már uniós pénzek is megjelentek, igaz az első uniós ciklusban a fürdőfejlesztésre nem szántak jelentős forrásokat. Elkezdtek működni a régiós szervek, intézmények és igyekeztek pozicionálni a fürdőiket a következő uniós támogatás reményében, majd a 2007-2013-ban zárult le egy nagyarányú fürdőfejlesztés.

Az 1998-ban megalakult Fürdőegyesületünk tagsága 23 fürdőtelepülés gyógy, és termálfürdő intézményeiből szerveződött, 2005-ben, mint gesztor szervezet hozta létre a Termálklasztert és működteti ma is, pár év alatt közel megduplázódott tagjaink száma a termálturizmusban érdekelt oktatási, egészségügyi intézményekkel, a termálvizet használó vállalkozásokkal, a berendezéseket és gyógyászati eszközöket gyártó cégekkel. Ennek megfelelően a tevékenységünk is szélesedett:

- honlap üzemeltetése, melyet a 2 facebook oldalunk is támogat,
- kiállítások, konferenciák szervezése
- tematikus szemináriumok, workshopok a bel , - és külföldi desztinációkban
- benchmarking klub
- technológiai innovációs menedzsment
- beszállítói kapcsolatok felkutatása, fejlesztése
- szakmai minősítő és továbbképző programok,
- üzletember találkozók szervezése (beszállítók)
- projektgenerálás
- piackutatás, promóció

⁸⁰ Dr., Dél-alföldi Termálklaszter, datermalklaster@t-online.hu.

pályázati tanácsadás, pályázatkészítésben való közreműködés
 fejlesztési források felkutatása
 lobbis tevékenység
 külföldi kapcsolatépítés, nemzetközi projektekben való részvétel...

A klaszter tagságát alkotó fürdők, intézmények, vállalkozások nem igazán kutatták az innováció lehetőségét, a fürdővezetőknek kevés ilyen tapasztalatuk volt, a külföldi tanulmányutakon látottak felhasználása is többnyire adaptációt jelent. A fürdőket tervezők (átalakító, modernizáló) fürdőépítési tapasztalata kevés volt, ezért nagyrészt szabvány tervek alapján dolgoztak, üdítő kivétel Makovecz Imre Makón megvalósult terve (igaz, elsősorban az organikus építészeti megjelenése okán, de még ott is a külső medencék hagyományos tervezésűek, sőt egy csúszdatorony rontja az egyedien megtervezett épület képét). Igaz, hogy a fontos fejlesztési kérdésekben a fenntartó önkormányzatok testületei döntöttek, sok esetben rövid távú divatos elképzelésekre épülő terv-pályázatok alapján. A klaszterek szakmai fórumain nincsenek ott a döntéshozók, kivéve a magántulajdonú létesítményeket, - ott meg is jelennek eredeti és egyedi ötletek. Van néhány jó példa: Tiszakécske, Szarvason a Liget Wellness és Konferencia Hotel. Az innováció egy fürdőnél az egyediség kibontását és ezzel együtt a minőségi javulást kell, hogy eredményezze. Egy turisztikai területen egy legendának a kibontása és attrakcióba történő beépítése is érdemi innováció lehet. Hangsúlyozom, - érdemi! –mert, sok esetben badarságokat sorolnak - neveznek innovációnak. Az élményfürdőzést (strandolást – csúszdázást, éjszakai fürdőzést) most hagyjuk, bár ott sem kéne a csúszda magasságát, kanyarait, emelkedését-süllyedését egyediségnek elkönyvelni, de az indulási és érkezési helyek már egyedibbek lehetnének. A gyógyfürdők szolgáltatásaiban a százféle masszázs sem igazán egyedi, de a gyógyító hatásában jól megkutatott és orvosilag igazolt vizekre, iszapokra, gázokra alapozott terápiás eljárások már jelentős innovatív lehetőséget képviselhetnének (jó példa erre, a magyar találmányú súlyfürdő, ami akár hungarikum is lehetne). A következő évekre tervezett a gyógytérsegek és gyógyhelyek attrakcióinak fejlesztése során jó lenne erre figyelni, a pályázati kiírásokban és a megvalósításban érvényesíteni az érdemi innovációra való törekvést. A nagyalföldi térség versenyképességének emelésére nagy szükség van, amely csak tudatos, hatékony és koncentrált termékfejlesztéssel érhető el. Néhány szakember utal arra, hogy a klaszterek uniformizálják a terméket, ez a mi esetünkben fel sem merült, mindvégig az attrakciók (itt az egészségturizmust szolgáló turisztikai létesítmények) egyedi fejlesztéseit hangsúlyoztuk és szorgalmazzuk ma is.

A régiók adottságaira építő, a turisztikai trendeknek megfelelő: –az „Alföld Spa” jegyeit viselő szabadidős célú termálstrandok és a termális ásványi gyógyvizeinket felhasználó gyógyászati célú turisztikai termékek létrehozását, majd piacra juttatást (marketing) szolgáljuk.

Fontos elvi kérdés a turizmus helyi és térségi irányításában, hogy a desztináció az földrajzi alapon történő összefogása mindazoknak, akiket egy közös érdek mozgat egy földrajzi terület turizmusáért, a turisztikai klaszter az mindig termék alapú, azaz egy termék létrehozásáért, fejlesztéséért, piacra viteléért történő együttműködés melynek színtere egyaránt lehet horizontális és vertikális, ebből a szempontból a klaszter bonyolultabb szervezet. A klaszterek és a TDM szervezetek közti lényeges eltérés, hogy míg a klaszter egy, a turizmuson belül meghatározott kínálati elemmel rendelkező szolgáltatók érdekérvényesítő szervezete, addig a TDM földrajzi és kulturális egység mentén, TDM szervezetekben egyesíti a turizmus valamennyi résztvevőjét. A TDM modell a hosszú távú fenntartható turizmust tekinti végcélnek, ehhez a turizmushoz kapcsolódó közvetlen és közvetett szereplőket egyaránt magába integrálja. A klaszterek jellemzően egy turisztikai termék köré csoportosulnak. Ezt azért fontos rögzíteni, mert így elkerülhető a turizmus helyi és térségi irányításában történő rivalizálás és egymáshoz való illeszkedés, és elkerülhetők az együttműködés zavarai. Az elmúlt öt évben jelentős fejlesztési források álltak a Turisztikai Desztinációs Menedzsmentek (TDM) létrehozására, ebben az időszakban csak helyi szinteken jöttek létre (település, esetleg kistérséget is integrálva). Magyarországon az évtized első éveiben a turisztikai nagyrégióként létrejött öt egészségturisztikai klaszter iránti figyelem viszont csökkent.

A Dél-alföldön közel 15 Mrd forintos fejlesztések valósult meg 2007-10 között, ebben az ütemben, majd 2010 –után folytatódtak az eltervezett fejlesztések elérték a 20 Mrd Ft-ot. Az első Széchenyi tervben megvalósult fejlesztések értékével együtt, az eltelt 17 év alatt 50 milliárd épült be a régió egészség-turizmusát szolgáló létesítményekbe.

Az Alföld Spa jellegzetes kínálata

A kínálat elemei:

- az ásványi víz a termálvíz kémiai összetétele
- a gyógyvíz és gyógyiszapok hatása
- a víz hőfoka
- a napfényes órák magas száma
- a fürdőtelepek az alföldi építészeti jegyeit viselik
- a síkvidéki fürdőtelep
- a pusztai fürdőtelep
- a folyó menti fürdőtelep
- a szikes tavak mellé települt fürdők
- a fürdőkhoz közvetlenül csatlakozó szálláshelyek (üdülőfaluk, kempingek és panziók)
- a falusi szállások
- a lovas tanyák elérhetősége szállás, lovaglás – kocszás, esetleg hyppoterápia
- a termálfaluk létesítése
- speciális szállások és üdülési igények (nyugdíjasoknak, családoknak, naturistáknak)
- a szállások belső berendezése is a táj jellege alapján történjen
- az Alföldön termesztett gyógynövények, fűszernövények
- helyben termesztett zöldség, gyümölcs (biokultúrák)
- helyben feldolgozott, előállított és tartósított élelmiszerek (péksütemények, savanyúságok, tartósított, pl. szárított, aszalt, gyümölcslevek és mások)
- a gasztronómiai jellegzetességek
- alföldi ásványi ivóvizek
- alföldi borok
- a bicikliutak kiépítése
- horgászati lehetőség és mások, melyeket fürdőtelepenként meg kéne határozni és a fejlesztések során megkövetelni, melyek a marketing számára is nagy lehetőségeket hordozna.
- jellegzetes programkínálat

Az „Alföld Spa” minősítő védjegyet megszerezni kívánó fürdőknek az alábbi, specifikus kritériumokat ajánlott teljesíteni:

- az alföldi tájra jellemző építészeti megoldások, a főbejáratától a belső épületekig és a kiszolgáló szálláshelyek képében egyaránt;
- az alföldi tárgyi kultúrához igazodó kerti elemek és bútorzat, a szálláshelyek berendezésében, használati tárgyaiban is;
- a gyógyfürdőkben az alföldi gyógyiszapok használata a kezelések során,
- a fürdő területén lévő árusító helyeken, üzletekben alföldi készítésű gyógyvízkivonatok, krémek, termékek és gyógynövények, fűszernövények árusítása, illetve ezek használata, pl. masszázshoz, és helyben termesztett zöldségek, gyümölcsök, (lehetőleg bio-termények) árusítása,
- az Alföldön előállított, feldolgozott élelmiszerek kínálata, a gasztronómiai jellegzetességek kínálata palackozott ásványvíz árusítása, üdítőitalok, gyümölcslevek, az alföldi borok árusítása, a fürdő éttermében vagy büféjében;

- együttműködve a fürdőhöz közeli lovas tanyákkal, szorgalmazni a lovas terápiák alkalmazását, és amely betegségek gyógyításában javallott ott a komplex fürdőterápia részévé tenni egymás szolgáltatásait;

A legfontosabb a gyógyhatással bíró termálvíz

„Problémafeltárás és kutatási javaslat a Dél-alföld gyógyvíz készleteinek és az erre alapozott fürdőhelyeknek célszerű –funkcionális elkülönítésére.” A tanulmányt, amelyből részleteket közlök, 2008 -ban a Dél -alföldi Termálklaszter megrendelésére a Geotherm Co. készítette. A tanulmány elkészítésében közreműködtek: Dr.Csermely Miklós; Fővárosi ÁNTSZ felügyelő szakfőorvosa, Azari Katalin; Vízkutató Vízkémia Kft, Johann Friedmann Consultancy; Brüsszel.

„Az Európai Unió Bizottsága egy sor új intézkedéssel, jogalkotási javaslattal kívánja a betegek mobilitását, illetve a határokon átívelő egészségügyi szolgáltatások igénybevételét erősíteni⁸¹. A Bizottság szándéka egyértelmű: az európai egészségügy piac harmonizálása, az egészségügyi szolgáltatások között fennálló különbségek felszámolása, ám mindenekelőtt a rendelkezésre álló (szűk) erőforrások hatékonyabb és tudatosabb kihasználása. Nem kell különösebben hangsúlyozni, hogy már önmagában ez a tény mekkora kihívást és lehetőséget jelent a magyarországi – esetünkben a Dél-alföldre fókuszált – termál gyógyvízbázisú egészségügyi szolgáltatások számára. Évtizedek óta megfogalmazott igény, hogy a gyógyvizekre alapozott szolgáltató egységek a vendég töltését függetlenítsék a turizmus szezonális ingadozásaitól, adott esetben hosszú távú, a betegbiztosítók által térített és a *kontinens egészét* átfogó gyógy szolgáltatások kialakításával.”

A tanulmány már bevezetőjében felveti a mai is aktuális problémát, miszerint: „Az intenzív fejlesztést célzó egészségturisztikai elképzelések nem veszik például figyelembe, hogy ma még nem létezik Magyarországon gyógyfürdők, és a gyógyszállók betegségtípus szerinti specializálódása sem, miként a kívülállók számára az sem világos, hogy ez utóbbiak egyáltalán, és ha igen, akkor milyen módon és formában tartoznak a magyar egészségügy szervezeti-működési rendjébe. Nem erősíti a versenyképességet az sem, ha például az egyazon térségben található tizenöt gyógyfürdő mindegyike mozgásszervi megbetegedésekre kínál terápiát.”

Tehát intenzívebben kell kutatni a már minősített gyógyvizeink orvosilag igazolt egyedi gyógyhatását.

„A termál-gyógyászat szakemberei számára világos, hogy a gyógyvízzel végzett balneológiai terápia csupán eljárás lehet az adott megbetegedésre vonatkozó komplex terápiák sorában. De az is egyértelmű, hogy - a fürdővíz *iontartalmától függetlenül* - a fizikai hatások (felhajtóerő, nyomás, hőmérséklet) a gyógyítási folyamat jelentős részét képezik. /.../ Az egyes termál- és gyógycentrumok fizikai fejlesztése, szolgáltatási infrastruktúrájának fejlett, európai szintű kialakítása csak önerőből – *de még központi források bevonásával is* – szinte lehetetlen. Azért, hogy a piaci fejlesztési források egyes helyekre centralizálódjanak, mindenkinek tudatosítania kell magában: az alkalmazott gyógyító eljárási rendszer *értéket képvisel*, amelyet a befektetők máshova is kihelyezhető tőkeként kezelnek, azaz a helyi befektetés vonzó, mert hozzáadott értéket termel. Ráadásul ez a tudásanyag jelentős részben a Kárpát-medence speciális gyógyvizeinek köszönhetően tradicionális gyógyászati tapasztalaton alapul, azaz, még ha az infrastruktúrát tekintve jelentős is az elmaradásunk, a felhalmozott tudást tekintve

⁸¹Elfogadásra került az 1350/2007/ EK számú bizottsági határozat az egészségügy második közösségi akcióprogramjáról (2008-2013), amely az uniós egészségügyi fejlesztések alapját szolgálja. A Bizottság összeállította és 2007. október 23.-án bemutatta az „Együtt az egészségért: stratégiai kezdeményezés 2008-2013” című Fehér Könyvet, amely ismerteti az elkövetkező évek legfontosabb stratégiai célkitűzéseit a közösségi egészségügy területén. Ez utóbbiak közé tartozik többek között annak a keretirányelvnek a megalkotása és elfogadása (eredetileg erre 2007 decemberében került volna sor), amely a határokon átívelő egészségügyi szolgáltatások egységes uniós gyakorlatát rögzíti, és a lehetőségek szerint bővíti (!) – *nem utolsó sorban a betegek mobilitása területén. A jelenlegi rendelkezések szerint ambuláns esetekben a betegek már most is jogosultak a tagországok szolgáltatásait igénybe venni a hazai betegbiztosítók engedélye nélkül* – azonos költségtérítés alapján. A fekvő betegellátás esetében ugyanakkor még (egyelőre) fennáll a konzultációs és engedélyeztetési kötelezettség, ám az igénybevétel jogosultsága vitathatatlan akkor, ha a gyógykezelésre való várakozás a szokásosnál hosszabb időt venne igénybe az anyaországban, és a másik tagállam egészségügyi ellátórendszere rendelkezik a kérdéses kapacitással.

versenyelőnyben vagyunk. Természetesen csak addig, amíg ez a tudás – mint szellemi tulajdon - védelem alatt áll. Azt is tudatosítanunk kell magunkban, hogy a természetes gyógymódok iránti kereslet egyre jobban növekszik. Az Európai Unió (is) célul tűzte ki, hogy polgárai minél egészségesebben éljenek, az öregkori mobilitás növekedjen. Számos kutatás bizonyítja, hogy milyen komoly problémákat okoznak az elöregedéssel járó társadalmi, szociális és egészségügyi problémák, a mozgáshiányból fakadó túlsúly és ennek biológiai következményei, vagy a klimatikus változásokra adott reakció (pl. bőr megbetegedések növekvő száma).”

A tanulmányban felvetődik a termálvízeink adatbázisának hiányosságai, egy Kárpát medencei együttműködés ezen a területen is hasznos lehet. „Hatékony segítség lehet befektetési, fejlesztési döntésekhez: mind a befektetők, mind a pályázatot elbírálók szempontjából. (pl.: az eltérő jellegű, más-más gyógy-tényezőket tartalmazó termálvizek (fürdők) a piacon nem egymás versenytársaiként, hanem egy szélesebb kínálati lehetőségként jelenhetnek meg.) Ez az adatbázis nem csupán a végtermék (mint termálfürdő) marketingjét, hanem a termálvíz, mint természeti kincs marketingjét is segíti: a befektetésben, fejlesztésben érdekelt vállalkozók informálását is szolgálja.” (Azari Katalin)

„Mivel az elemzés elsősorban a mikro és nyomelemek szerepére vonatkozik, az ország keleti felét tekintve két olyan csomópontot tudunk javasolni, ahol a rendelkeznek megfelelő vizsgálati műszerekkel és azokhoz értő szakemberekkel. Az egyik a Szegedi Tudományegyetem, amely nemzetközileg is számottevő eredményeket ért el -többek között - a kémia területén, nagyon jelentősek a nanotechnológiai kutatásai, ezen túl orvosképzés is folyik és nem mellékesen jelentősek a balneológiai kutatásai is az Anna és Dóra kutak bázisán. Másik javaslatunk Debrecen, ahol az Atomkutató Intézet van, olyan berendezésekkel ellátva, melyeket nehezen lehetne önállóan megszerezni. Orvosképzés Debrecenben is folyik, és a város szintén érdekelt a balneológiai előrelépésben- saját kútjainak bázisán is.” (Geotherm)

A Dél-alföldi Termálklaszter nemzetközi, elsősorban határmenti kapcsolatai

Nemzetközi kapcsolatrendszerünket a fürdővezetők ismereteit bővítő évről –évre megszervezett tanulmányutak alapozták meg. A jeles fürdőkulturával bíró európai országokba vittük el tagjainkat, elsőként a szomszédos országokba, de a tíz alkalommal német, cseh, spanyol, török, finn utak is szerepeltek. Az Unió csatlakozásunkat követően különösen felértékelődött a határmenti kapcsolatok jelentősége. Hazánknak a jövőben az EU új szomszédsági politikájával összhangban vezető koordinációs, szervező, információs szerepet kell játszania az egész Kárpát-medence fejlődésében, a határmenti, határon átnyúló interregionális és transzregionális együttműködések tervezésében, szervezésében és végrehajtásában. Ezek az együttműködések megteremthetik a Kárpát-medencében korábban természetes egységet képező régiók, természetes vonzáskörzetek újraéledését, lehetővé teszik az adott területeknek, településeknek gyorsabb ütemű felemelkedését. Fontos, hogy ezek az együttműködések ne csak formálisan alakuljanak, hanem valós határokon átnyúló intézményi, vállalati, infrastruktúra-fejlesztési, munkaerőpiaci együttműködések tartalmazzanak, melynek célja, hogy integrált határ menti térségek jöjjenek létre országszerte.

A határmenti programokkal ki tudunk teljesedni, Alföld Spa márkában gondolkozva segítettük az Észak Alföldi Klaszter létrehozását a vajdasági testvérszervezetünk egy Egészségturisztikai klaszter létrejöttét és megállapodtunk a Román Gyógyfürdők Szövetségével (OPTBR), annak az alföldi területen lévő fürdőivel. Ezek a kapcsolatok jól működtek, így jutottunk pályázati pénzekhez.

2006 márciusban Buziáson együttműködési szerződést írtunk alá Románia nyugati területeinek fürdőivel, a Romániai Gyógyfürdők Szövetségével (OPTBR)

2007 márciusban együttműködési megállapodást írtunk alá az Észak-alföldi Termálklaszterrel

2007 május 17-18-án Szarvason tartottuk - a Magyarokanizsai Szakosított Rehabilitációs Gyógyintézettel közös „Spa – határon át” Interreg III/A nyertes pályázatunk első „Alföld Spa” szemináriumát. Ezen projekt keretében segítettük a Vajdasági Egészségturisztikai Klaszter létrehozását, és a megalakuláskor 2007 augusztusában együttműködési megállapodást kötöttünk, az akkor megalakult Vajdasági Regionális Egészségturisztikai Klaszterrel.

2008-ban egészségturisztikai útvonalat alakít ki a DAFE és a DKMT a Dél-Alföldön és a Vajdaságban „Határtalan felrissülés” címmel.

A Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégió területén tematikus útvonalak kialakítását tervezi Interreg pályázat keretében a DKMT Irodája a Dél-alföldi Fürdőegyesülettel közösen: - egészségturisztikai, folklór, ipari műemlék és szecessziós útvonalak megtervezését. Az érintett területek a pályázat keretében Bács-Kiskun megye, Békés és Csongrád megye, valamint Vajdaság, és pályázaton kívül a romániai négy megye (Temes, Arad, Krassó-Szörény és Hunyad) látóival is kapcsolódtak az útvonalhoz.

Elkészült a „Magyarország Dél-Alföld és Szerbia Vajdaság Egészségturisztikai Desztinációk együttműködési stratégiája a 2008-13 közötti években” című tanulmány, ennek szellemében résztvettünk a Magyarországi - Szerbia turisztikai vegyesbizottság megalakításának előkészületeiben, majd 2009-ben az alakuló ülésen.

A Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központjának sorozata a Kárpát-medence régióinak évezred előtti helyzetét, térbeli folyamatait elemzi. A sorozat szerkesztője Horváth Gyula a MTA RKK Széchenyi díjas főigazgatója, - ezt a fejezetet a Vajdaság kötetből idézzük, melyet Nagy Imre a földrajztudományok kandidátusa az RKK békéscsabai osztályának vezetője szerkesztett: „A Vajdaságban jelentős idegenforgalmi vonzerőt képviselnek a felszíni vizek, patakok, csatornák, tavak, mocsarak (mintegy 32 ezer hektár felülettel). A gazdaságilag egyébként fontos folyók mellett (Duna, Tisza és Száva), idegenforgalmi hasznosításra jelentősek lehetnek a kisebb vízfelületek is (a Szerémségben Bosut, Koruški, Čitluk, Potoranj, Čerevički, Dumbovački, Bukovački, Lipovački, Međeš, a Bánátban a Temes, a Bega és holtágai, a Bácskában a Duna és a Tisza menti holtágak). Az idegenforgalom számára ezek a vízfelületek csak potenciális értékek, mivel alacsony vízhozamuk és ingadozó vízállásuk miatt nem alkalmasak. /.../ A mélyebb víztestek ásványi anyagokban gazdag vize gyógykezelésre, fürdő- és ivókúrára, iszapkezelésre alkalmas. A Vajdaságban ezen a téren kedvezőek az adottságok. A gyógyvizek hőmérséklete 18–60 C°, ásványtartalmuk pedig 0,86 és 16,54 mg/l között alakul. Az egyes gyógyfürdők vizének összetétele hasonló; főként a jód, a vas és a bróm dominál. 24 IBA (Important Bird Area).

Gyógyfürdők a Vajdaságban az ezredfordulón (1. táblázat)

Helység	A nyitás éve	A kút mélysége m	A víz hőmérséklete C°	Ásványtartalom, mg/l
Óbecse	1904	250-452	24-35	2.11
Bezdán	1938	100-326	22-25	2.75
Magyarkanizsa	1913	183-1147	27-47	2.13
Rusanda	1878	1095	60	16.54
Újvidék	1911	193-278	23-27	1.42
Junakovic-fürdő	1984	478-590	34-36	6.59
Temerin	1915	417	27	2.67
Vrdnik	1973	260	24	0.86
Ószalánkamén	XX.sz.eleje	4-16	18	6.98

(Forrás: Győri L, 2002.)

Kapcsolatunkban túlléptünk a Nagyalföld határain, és Erdély egészségturizmusának fejlesztésében is igényelték közreműködésünket. Ekkor tagjaink száma majd megduplázódott, ez volt az „aranykor”, de a 2007-től induló regionális operatív programok klaszter pályázatain már nem tudtunk nyerni, a már működő (fejlődő) turisztikai klaszterek támogatására alkalmatlan kiírás miatt (az akkreditációs feltételek ma is rosszak a térségi turisztikai klaszterek számára). Igaz, ekkor már a turizmus irányítása a térségi turisztikai menedzsmentek létrehozására koncentrált és az anyagi forrásokat is oda irányította. Aláírt megállapodásaink vannak a román és a szerb területeken működő fürdőkkel.

Nemzetközi szinten egy-egy fürdő szinte láthatatlan, az „Alföld Spa” nemzetközi szövetség létrehozásával, már jelentős súlyt képviselünk az európai piacon.

A székelyföldi mofettákat népszerűsíti egy angol ismeretterjesztő könyv. Sophie Benge angol író Gyógyforrások – fürdők és egészségmegőrzés a Balti tengertől a Fekete tengerig címmel írt könyvet (2012) angol és orosz nyelven az európai természetes gyógytényezőkről, ebben külön fejezetet szentelt a székely borvizeknek és mofettáknak. A legerősebb (99% széndioxid tartalmú) gázömlések a Hargita hegyvonulatban találhatók, 1250 méter tengerszint feletti magasságban.

Olyan helyszíneket keresett fel, ahol az egészségkultúra a természeti erőforrásokra alapoz. „Közép- és Kelet-Európában a természetes gyógymódoknak olyan gazdag hagyománya van, amely összhangban van a korszellemmel. Most az alternatív gyógymódokat egyre inkább előnyben részesítik a hagyományos, tüneti kezelésre alapozó orvoslással szemben, így a természetes gyógymódok a reneszánszukat élhetik, viszont a geopolitikai helyzet miatt ritkán jutnak túl a régió határain” – fejtette ki az író. Az író is említi és saát magam is megtapasztaltam Csehországban a természetesen feltörő szén-dioxidot több módon is használják a gyógyászatban, például bőr alá fecskendezik, vagy szén-dioxiddal feltöltött zsákban kúrálják a betegeket. Sophie Benge szerint is „a természetes gyógymódok népszerűsítésében, a wellness-turizmusban Csehország lehet a példa, ott a legszervezettebb ez az ágazat. Mariánské Lázně és Karlovy Vary már a 19. században hatalmas ismertségre tett szert, évszázados kutatások alapozták meg a kezelési protokollokat. Az erdélyi gyógyturizmus legjobb és legvonzóbb részét jelentik a falusi mofetták, melyeket a helyi közösség összefogással épített és működtet. Ez már önmagában egy dicséretes elgondolás, a wellness lényege valójában ez kellene, hogy legyen: összehozza az embereket, akik megélhetik az osztozás, a közös jólét és a közös felelősség érzését”.

„Több csillogást kellene ráépíteni, és nagyobb hozzáférhetőséget biztosítani, ami azt jelenti, hogy megfelelő szálláshelyeket, és a mofetták mellett több programot, szórakozási lehetőséget kell biztosítani a vendégeknek, –írja a szerző, én mellé tenném és árnyalnám megjegyzését, az „AlföldSpa” mintájára, ajánlanám kidolgozni azokat a követelményeket, melyekkel a székelyföldi fürdőké mofetták modernizálva megőrizhetik egyediségüket –tehát nem csillogást várok! –mind építészetben (gyógyászati intézmények és szálláshelyek), mind szolgáltatásaikban (főként, a gyógyászati eljárásokban, - a terápiákban), a klimatikus viszonyaikban rejlő lehetőségeket, mind a gyógynövénykultúra kihasználásában, valamint a kapcsolódó szabadidős programok terén, a vendéglátásban a helyi termékek és gasztronómia hangsúlyozásával.

Tehát, - Isten ments egy nyugat-európai mintájú egyen-fejlesztéstől, unikális megoldások kellenek!

Dr. Ruzinkó Ádám a Termál-Egészségipar fejlesztési programját a következő adottságainkra építette: a szakmai tudás, tapasztalat, felkészültség, valamint, hogy a világon legnagyobb mennyiségben rendelkezünk a termálvízzel, és minősített gyógyvizeink gyógyhatása is egyedülálló.

Prognosztizálta, hogy jó ütemű fejlesztésekkel Magyarország 10 év múlva Európa vezető termál- és gyógyvízre épülő egészségturisztikai desztinációja lehet, a gyógyászati és wellness szolgáltatásokkal együtt és mindezt szolgáló oktatással, kutatással és innovációval. Az egészségiparunk kiegészítő tevékenységeként olyan speciális mezőgazdasági, informatikai, kozmetikai, stb. termékeket állítunk elő, mely a gyógyvízre épülő termék-portfolióba illeszthetők. „Fontos, hogy a Termál-Egészségipar hazánk különleges arculatának kialakításához, megerősítéséhez hozzájáruljon, gazdasági szempontból is megtaláljuk az ország egyediségét. A Termál- Az alábbiakban részletezett iparágak alapjai már mind megvannak, működnek az országban, ezek tudatos összekapcsolásával a köztük lévő szinergiák jobban kihasználhatók.

Vertikális együttműködés keretében az alábbi rétegeket kell fejleszteni és összekapcsolni.

Fő iparágak: energetika (a geotermikus energia hasznosítása), az egészségturizmus (termálfürdők, gyógy- és wellness szállodák), az egészségipar (gyógyszergyártás, orvosi műszerek, gyógyvíz alapú gyógyászati és wellness termékek gyártása, gyógynövénytermesztés), és az élelmiszeripar és bio-mezőgazdaság (fóliasátrak fűtése, baromfinevelés, temperált vízű haltenyésztés, logisztika és korszerű

feldolgozó kapacitások fejlesztése). Kapcsolódó iparágak: az ásványvíztermelés és -palackozás, egészséges víz előállítás, kapcsolódó technológiák; a specializált építőipar, az informatika és távközlés, az oktatás és a kutatási-fejlesztési programok.

(Dr. Ruzinkó Ádám: Termál-Egészségipar Zászlóshajó Program 2007.)

Összefoglalás

A Kárpát medence igen jó geológiai adottsággal bír az egészségturizmus területén (résztevői az egészségüket megőrizni akaró és a gyógyulást remélő turisták), mind a termális ásványi vizek, mind a mofetták, mind a klimatikus gyógyhelyek tekintetében. Nagyrégióként jelentős egyedi és színes kínálat bontakozik ki pl. Erdély gyógyvizei, és ezen belül a Székelyföldön a Hargita hegyvonulat mofettái, a Vajdaság alföldi része, a mindhárom országot érintő dunai régiók. Az „Alföld Spa” mintájára össze kéne fogni (ha lehet márkává formálni) egy –egy nagyrégió egészségturisztikai kínálatát, és átgondoltan fejleszteni azokat. Ebben nagy segítséget jelentene egy Kárpát medencei Egészségturisztikai Fórum megrendezése.

Referenciák:

1. Albel Andor – Unk Jánosné: „Gyógyító vizek a Dél – Alföldön” - a fürdők helyzete és fejlesztésük, Gyula (1999) Dél-alföldi RIB Titkarsága, 40.45.49.
2. Albel Andor - Tokaji Ferenc: „Alföld SPA” Gyógyítás és wellness a Dél-alföld termálfürdőiben, Gyula (2006), Dél-alföldi Gyógy- és Termálfürdők Közhasznú Egyesülete, 27. 75. 147. 187.
3. Albel Andor –Tokaji Ferenc: Turizmus a Dél- Alföldön, Gyula (2010), Dél-alföldi Gyógy- és Termálfürdők Közhasznú Egyesülete,59. 63. 111. 125.
4. dr. Albel Andor –Lugosi Dóra szakértők: Magyarország wellness térképe, Stiefel Eurocart Kft, Budapest (2006)

Tanulmányok:

1. Dr. Ruzinkó Ádám: Termál-Egészségipar Zászlóshajó Program Budapest (2007)
2. Geotherm Co.: Probléma feltárás és kutatási javaslat: - a Dél-alföld gyógyvíz készleteinek és az erre alapozott fürdőhelyeknek célszerű –funkcionális elkülönítésére Budapest (2008)
3. Dr. Albel Andor: Dél-alföld és a Vajdaság egészségturisztikai együttműködési stratégiája, Arielsub Kft, Gyula (2008)